

Roden — vikingarna som gav Ryssland sitt namn

Lärarhandledning · Visit Roslagen

Stadie 7–9 · högstadiet

Roslagen hette förr **Roden** — kustlandet vars folk seglade österut. Från Roden gick **österleden** mot Ladoga, Novgorod och Miklagård (Konstantinopel). Sjöfararna kallades **ruser**, och från ordet *rus* kommer sannolikt namnet **Rus → Ryssland** (liksom finskans *Ruotsi* = Sverige). Uppland har flest runstenar i världen.

Läroplan (Lgr22): Historia: vikingatid/medeltid i europeisk kontext; historiebruk; källkritik och historisk metod. **Samhällskunskap:** identitet, nationalism och hur historiska berättelser används politiskt i dag. **Geografi:** platser/regioner med kartor, enkla former av GIS och geografiska begrepp. **Svenska:** utredande/argumenterande text; systematisk källvärdering.

Lärandemål

Efter detta kan du ...

1. källkritiskt diskutera påståendet att "Roden är belagt på runstenar"
2. analysera hur ruser-/Rus-berättelsen *används* i nutida politik
3. föra ett nyanserat resonemang i en utredande text

Lektionsplanering

Enskild lektion (60 min)

FÖRE (10 min) Påstående på tavlan: "Ordet Roden finns på runstenar." Sant eller falskt? Eleverna tar ställning. (Svaret: **omtvistat** — perfekt ingång till källkritik.)

UNDER (35 min) 1) **Källkritik:** jämför en primärkälla (runsten) med sekundärkällor som påstår olika — vad kan vi veta? 2) **Historiebruk:** hur används ruser-berättelsen i dag i Sverige, Ryssland och Ukraina (Rurik som politisk symbol)? 3) **Karta/GIS:** runstenarnas spridning (Uppland tätast i världen) — vad säger mönstret?

EFTER (15 min) Formulera en tes till en utredande text: "Vad kan vi veta om Roden — och hur används det vi inte vet?"

Flera lektioner — veckospår (5 pass)

Pass	Innehåll
1	Vikingatidens österled — kontext + begrepp
2	Källkritik: primär/sekundär, belägg, osäkerhet
3	Historiebruk: vikingarvet i nutida politik
4	Utredande text (skrivande)
5	Seminarium/debatt + kamratrespons

Differentiering

Stötta: källutdrag med stödfrågor, textmall. **Utmana:** väg in flera nationella perspektiv och problematisera nationalistiskt historiebruk.

Bedömning

Förmåga	E	C	A
Källkritik	identifierar källa + enkel värdering	väger källor mot varandra	systematisk, problematiserar belägg/osäkerhet
Historiebruk	ger exempel på bruk	förklarar syftet bakom bruket	analyserar konsekvenser & nutida relevans
Resonemang	enkelt, en synvinkel	utvecklat, flera led	nyanserat, väger flera perspektiv

Kopieringsunderlag

Kopieringsunderlag · Källkritik & historiebruk

- A. Källkritik** (för varje källa): Vem? När? Varför tillkom den? Primär eller sekundär? Hur säker är uppgiften?
- B. Historiebruk:** Var möter du vikingatiden i dag (filmer, flaggor, politik, reklam)? Vem använder berättelsen, i vilket syfte? Vad blir kvar om man skalar bort myten?

Roslagen-resurser

- visitroslagen.com/fornlamningar — runstenar med translitterering + översättning, kartor.
- **Visit Roslagens bildbank** — historiska kulturarvsfoton (kyrkor, runstenar, miljöer), fria licenser.
- GeoStory "Rurik och hans ruser" · SO-rummet "Ruser" · UR Skola (vikingatid) · Riksantikvarieämbetet Fornsök.
- Roslagens museum, Norrtälje — föremål och skolprogram.

Visit Roslagen · Lärarhandledning "Roden" · visitroslagen.com/for-skolan · Tema kopplat till Lgr22. Källor: Skolverket (Lgr22), Riksantikvarieämbetet, Wikipedia/Populär Historia.